

Notities Voedsel Anders Bijeenkomst – workshop regionale voedselsystemen

Boerderij Eemlandhoeve, 26 mei

Aanwezig: Rene de Bruin (Streekwijzer, Stedendriehoek), Jan Hassink (WUR), Hilde Engels (De Fruit Moto), Puck Moll (Ons Eten Den Haag/Haagse Voedselraad), Miriam Offermans (Ons Eten Den Haag), Robert Klaasen (Steunpunt Stadsboer, Groene Helden, Drechtstadboer), Iris Flamand (Louis Bolk Instituut), Katie Janssen (Agenda 2029), Jan Blom (Elburg), Rob Cozzi (Slow Food, Herenboeren Nijmegen), Greet Goverde (Voedselbos in wording Kop van MaldenNijmegen-Malden, voormalig Platform Aarde Boer Consument), Daphne Schoop (WUR, notities).

Introductie

Rene de Bruin en Jan Hassink introduceren de werkgroep: het doel is om in verbinding te komen met elkaar, de mensen die druk zijn in verschillende regionale voedselnetwerkinitiatieven. Om inzicht te krijgen in wat er al is, kennis uit te wisselen en over belemmeringen en mogelijkheden te praten, en bepaalde thema's in kaart te brengen en verder te komen.

Jan heeft een aantal observaties:

- Er zijn heel veel initiatieven op gebied van korte ketens en lokaal voedsel en uiteenlopende aanpakken;
- Er zijn verschillende aanvliegeroutes om te starten met een initiatief: zoals meer inkomen voor de boer, minder verspilling, verhogen landschapskwaliteit en biodiversiteit en gezond voedsel van dichtbij.
- De ingang kan de boerderij zijn of het gebied (met aandacht voor landschap, culturele geschiedenis etc)
- Er is in de gebieden een verschil in cultuur: in sommige gebieden zijn burgers en boeren heel erg proactief en vormen ze zelf initiatieven terwijl in andere gebieden burgerinitiatieven uit blijven
- De mensen die op systeemniveau kijken, dus verbindingen tussen verschillende initiatieven kunnen zien en maken, zijn van cruciaal belang – dit zijn de mensen die wij bij elkaar willen brengen
- Op landelijk niveau zijn twee initiatieven naast elkaar aan het opereren: Korte Ketens Collectief (Marc Frederiks) en Landelijke Samenwerking Korte Ketens (Henk Willem Tiktak) – afsplitsingen van het Nationale Taskforce Korte Ketens dat uiteen is gevallen
- Het is van belang dat er horizontale en verticale integratie plaatsvindt: synergie op horizontaal niveau tussen verschillende initiatieven in een gebied, en inbedding van de gebiedsinitiatieven op verticaal niveau via hogere overheden (provincie, nationaal) en hun beleid en wetgeving (institutionalisering)

2 pitchers: Hilde Engels van De Fruit Motor en Rene de Bruin van de Stedendriehoek

Hilde Engels, de Fruit Motor

- Initiatief bestaat 6 jaar; vooraf kwam twee eerdere pogingen die niet konden voortbestaan
 - Een daarvan was Puur Betuws (3 jaar), een lokaal voedsel netwerk. Duurzame distributie met een elektrische bus, maar kon niet efficiënt worden, en corona maakte het ook moeilijk. Grootste probleem: 50 leveranciers, maar niet genoeg afnemers.
- Model: met het *verdienmodel* van verkoop van regionale producten geld ophalen om *het impactmodel* te financieren, waarmee ze projecten opstarten.
- Betreft een ketencoöperatie, dus producenten, verwerkers, afnemers kunnen lid zijn.

- Nu: willen focussen op bedrijven en grondeigenaren die mee willen in de transitie naar duurzame landbouw.
- Nieuwe strategie: landschap centraal, met linten van noord naar zuid, van veer tot veer, door de hele Betuwe; “het rivierenlandschap is complex, met allerlei soorten landschap” – betrokken zijn ook terreinbeheerders. Er wordt gefocust op “Groen Blauwe Dooradering” (Paul Opdam).
- Project: om burgers te betrekken (bevordert draagvlak voor de Fruit Motor) in het landschap de campagne “Gonzend Rivierenland” – daarmee passen burgers hun tuin aan. “Je kunt zien wie in het dorp meedoet in de campagne aan hun tuinen. [...] uiteindelijk doet het niet veel voor de biodiversiteit, maar het doet wel veel met de mensen. Het verandert hun mindset.”
- Het draagvlak in de dorpen geeft andere organisaties de kans/ruimte om het landschap anders in te richten.
- Hebben uitgerekend dat er voor de aanpassingen in het landschap 10 miljoen euro nodig is. Komt uit een landschapstransitiefonds. 50% procesgeld, 50% materieel.
 - Het geld kan uit allerlei belastingen opgehaald worden uit projecten die in het landschap ingrijpen (bv. Koolstof uitstoot, wegeaanleg, bouw, etc.)
- 2 linten: Culemborg naar zuiden. Zijn 13 landbeheerders bij betrokken, waarvan 4 boeren. De landbeheerders zijn makkelijker over te halen dan de boeren. “De boeren vragen vaak eerst wat levert het mij op? Wat haal ik eruit? Maar met het landschapsproject kwam ook een omdraai “Wat kan ik doen? Hoe kan ik dat mogelijk maken?”
- Voedsel staat iets minder centraal, maar er wordt gewerkt met lokale voedselstart-ups die hun producten verkopen. Het is een burgercoöperatie, 100 leden en 100 donateurs.

Rene de Bruin, stedendriehoek

- Met het gebiedsnetwerk Stedendriehoek worden 8 gemeentes betrokken;
- Voorheen betrof het gebied de *clean tech regio*.
- De vraag die daar werd gesteld is “hoe kunnen we producenten organiseren voor korte ketens?”
- Een aantal jaren geleden was er weinig aandacht voor lokaal voedsel en waren er weinig initiatieven. Uit een rondvraag bij de gemeentes bleek dat er weinig over nagedacht werd, er was geen voedselbeleid. Nu is het een agenda item, ambtenaren zijn wakker geworden op het gebied van voedsel.
- Er liggen meerdere uitvoeringsagenda’s en er zijn regiodeals gemaakt. Die versnellen het transitieproces.
- Uitdaging: verbinding maken met natuur-inclusieve landbouw in de korte ketens. De vraag die nu leeft: kunnen we onze regio 100% met lokaal, *natuur-inclusief* voedsel voorzien?
- In Brummen is een burgerinitiatief (Paul Opdam)

Rondgang onder aanwezigen

Puck Moll en Miriam Offermans zijn er namens Ons Eten Den Haag. Dit initiatief is ontstaan uit betrokken burgers om inspraak in het voedselaanbod te bewerkstelligen. “Hoe kunnen we sturing geven aan wat er geproduceerd wordt?” Een andere uitdaging is de afstand tussen stad en platteland. Het werkt is nu gefocust op het verbinden van verschillende initiatieven.

Greet Goverde is er als oprichter van een klein voedselbos, en vond zelf veel inspiratie in het initiatief “Wageningen Eet Duurzaam,” waaruit Streekwaar is ontstaan. Janneke Bruil is in Wageningen heel actief en goed bezig. In Nijmegen worden nu ook veel initiatieven genomen voor lokaal en duurzaam voedsel.

Katie Janssen is aangesloten uit interesse. Ze presenteerde haar initiatief: Agenda 2029. Ze is in Amsterdam heel veel bezig om jongeren weer in contact te brengen met de herkomst en productie van hun voedsel. Agenda 2029 is een knipoog naar Agenda 2030: de Sustainable Development Goals zijn te veel gebaseerd op het oude gedachtegoed, de “Realised Potential Goals van 2029” zijn meer gebaseerd op floreren dan op behoud van wat er nu is. Doel 2: voedzame maaltijden – *niet alleen zero hunger!*

Iris Flamand werkt bij het Louis Bolk instituut als onderzoekster, en focust op lokale voedselsystemen. Ze onderzoekt het belang van gezonde bodems en de link daarmee voor de gezondheid van mensen. En de ontwikkeling van natuur-inclusieve landbouw in de regio Utrecht.

Robert Klaassen is stadsboer, hij is betrokken geweest in het oprichten van lokale voedselketens rondom Dordrecht, “rechtstreeks Dordrecht.” In Dordrecht zijn 10 korte keten initiatieven. Een ervan is gerapporteerd: Groene Helden. Daarin werd met zorginstellingen gewerkt om grote hoeveelheden lokaal voedsel af te kunnen nemen, en ouderen kregen gezond voedsel.

Jan Blom woont in Elburg en is betrokken bij een stuk grond waar hij een kwekerij wil starten. In Elburg leeft lokaal voedsel niet.

Rob Cozzi heeft vele petten, oa Slow Food en Herenboeren Nijmegen

Wat is nodig om dit verder te brengen?

Alle deelnemers droegen punten aan die besproken of aangepakt moeten worden om verder te komen. Een samenvatting:

- Meer kennisuitwisseling, en inspiratie uitdragen
- Andere regio's in beeld krijgen
- Platform waar alle initiatieven op thema te vinden zijn
- Ambtenaren netwerk
- Hoe ambtenaren te betrekken en mee te krijgen? Hoe voedselbeleid te maken? (Misschien is ook niet overal een voedselraad gepast, moet bij de lokale cultuur passen)
 - o Inzicht: soms is het makkelijker iets voor elkaar te krijgen door te werken via het armoedebeleid van een gemeente, dan onder de agenda van landbouw, natuur of voedsel.
- Hoe burgers meer te betrekken?
- Hoe inclusief te zijn voor alle bevolkingsgroepen?
- Hoe om te gaan met boeren? Hoe kunnen ze meekomen, meedoen in de transitie?
- Financiën: blijkbaar kunnen sommige initiatiefnemers wel betaald worden, zoals Hilde, en moeten anderen veel werk vrijwillig doen.
 - o Jan: de betaling is belangrijk, omdat dan de rol wordt erkend van mensen die hieraan werken. De erkenning is dan dat er nuttig werkt gedaan wordt, ook voor de overheden.
 - o Puck: ook moeten we leren hoe we onze eigen kracht te blijven? (dus: als er voor een opdrachtgever gewerkt wordt, hoe de eigen visie/kracht als verbinder te behouden en regionale voedselnetwerken te bewerkstelligen?)
- Community of practice vormen: de praktijk uitwisselen. In de toekomst bijeenkomen voor uitwisseling van kennis.
- Hoe passen we in het grotere geheel, bijvoorbeeld ten opzichte van de Transitie Coalitie Voedsel? (TCV is meer bestuurlijk en start-ups based, deelnemers van deze workshop zijn netwerkers).

Wat zijn thema's om verder uit te diepen

- Succesfactoren en knelpunten
- Hoe vanuit bottom-up kracht met de gemeente samenwerken: in eigen kracht blijven staan
- Hoe krijg je ambtenaren mee
- Hoe vergroot je "overvloeds bewustzijn"
- Hoe maak je het inclusief: gezond voedsel voor iedereen, ook kwetsbaren
- Hoe krijg je boeren in transitie
- Eigen vooroordelen tegenover bepaalde groepen doorzien
- Verschillen tussen regio's en tussen stad en platteland

Afspraak: Jan plant meerdere bijeenkomsten aankomende twee jaar om kennis uit te wisselen en deze thema's te bespreken. Dan kan via het onderzoeksproject dat hij leidt.